Przesyłka opłacona ryczałtem

AIDAS

VILNIAUS LIETUVIŲ LAIKRAŠTIS

eina antradieniais ir penktadieniais

DUODA NEMOKAMUS PRIEDUS

Ūkininkams – „ŪKININKĄ"

Vaikams – „VARPELĮ"

Nr. 27 | Vilnius 1938 m. rugpiūčio 2 d. | Pirmi metai

Šiame numeryje

KĄ TAI REIŠKIA?

Šiemet, suėjus dvidešimčiai metų nuo Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo, visa lietuvių tauta, kaip mokėdama ir galėdama, mini brangias kiekvienam lietuviui sukaktuves. Jubiliejinių metų proga, tarp daugelio įvairių kitų paminėjimų, Kaune ir Klaipėdoje buvo surengta pirmoji tautinė Lietuvos Sporto Olimpijada. Kadangi tokia olimpijada yra ir pirmoji ir jubiliejinė, tai visiškai suprantama, kad į šią, galima pasakyti, pirmąją lietuvių sporto šventę suvažiavo gausiai ne tik jaunimas iš Lietuvos Valstybės, bet ir iš kitur. Olimpijados dalyvių skaičiuje atsirado ir būrelis Vilniaus lietuvių sportininkų, kurie su savo globėjais išvyko į Kauną liepos 17 d.

„Aido" skaitytojai šį tą jau žino apie vilniečių kelionę ir apie jų dalyvavimą Olimpijadoje. Skaitytojai, tur būt, bus girdėję ir apie mūsiškių sportininkų sutikimą Vievio, Kaišiadorių ir Kauno stotyse. Apie tą sutikimą plačiai rašė visi Kauno laikraščiai. Rodosi, tuo ir reikėtų baigti, pranešus vieną kitą žinelę, kai mūsų sportininkai sugrįš į Vilnių.

Išėjo truputį kitaip. Iš mūsų sportininkų dalyvavimo Tautinėje Olimpijadoje padaryta politinė demonstracija. Pradžią, pasakytumėm. projektą sugalvojo Kaune leidžiamas dienraštis „Dzień Polski." O buvo šitaip:

Liepos 17 dieną (sekmadienį), atvykus rytiniam traukiniui iš Vilniaus į Kauną, stotyje prisirinko keli tūkstančiai žmonių, kurie nuoširdžiai ir entuziastiškai sveikino atvykusius Vilniaus lietuvių sportininkus. Sutikimo metu buvo pasakytos kalbos. Apie jas parašė visi lietuviški dienraščiai; parašė ir „Dzień Polski", tik kažkaip skirtingai, paduodamas kiekvieno kalbėtojo po vieną sakinį.. Ne pasakytos kalbos turinį, ne trumpą jos santrauką, bet pacituodamas po vieną sakinį. Ar tuos sakinius „Dzień Polski" reporteris gerai išgirdo, ar suklijavo paėmęs po žodį iš kitų sakinių — sunku pasakyti. Gana to, kad tų sakinių nei vieno lietuviško dienraščio reporteriai negirdėjo, užgirdo juos tik „Dz. P." korespondentas, kurio įdėtą reportažą po kelių dienų pakartojo kai kurie Vilniaus lenkų dienraščiai, iš kurių pirmas padarė išvadas vietos endekų organas „Głos Narodowy"; jis, 114-ame nr. įsidėjęs visą „Dzień Polski" reportažą, nuo savęs prisidėjo štai ką:

„Nesistebiame to susitikimo entuziazmu ir tame nieko ypatingo nematome. Bet nieko nepakenks įspėti lietuvius prieš propagandą, kaip, pavyzdžiui, šauksmai: „Mūsų Vilnius". Tai neveda prie nieko gero, greičiau galima skaudžiai nusvilinti pirštus".

Perskaitę šitokį „įspėjimą", už jį endekams nedėkojame, tik jų žodžiais norime pareikšti, kad „nesistebiame šio siundymo tonu ir tame nieko ypatingo nematome".

Nenustebome ir tada, kai po kelių dienų iššovė iš sunkios patrankos „Kurjer Wileński", įdėdamas straipsnį „L o k i o p a t a r n a v i m a s p. Š k i r p a i". Tarp senų ir naujų endekų šiuo žygiu pasirodė šiokio tokio skirtumo, ar gal iš anksto buvo pasidalinta rolėmis. Kai „Głos Narodowy" pasitenkino pagrasęs Vilniaus lietuviams, kad jie gali nusvilinti pirštus, tai „Kurjer Wileński" siekterėjo dar aukščiau, būtent: iškilmingu tonu štai ką pareiškė:

„Nesistebėsime, jei kurią dieną Vilniaus gatvėse vėl užgirsime minios šauksmus: „Į Kauną" „Į Kauną", ir gal net taip pat atvirus, kaip Kauno šūkavimai" *).

Žinant, kad „Kurjer Wileński" yra tam tikras megafonas, gal ir ne pro šalį būtų įsidėmėti aukščiau paduotą citatą, dėl kurios mes irgi... nesistebiame dabar ir nesistebėsime jos pasėkas pamatę.

Panašiai, kiek teko susigaudyti, atsiliepė ir eilė kitų lenkų laikraščių, kurie noriai pasinaudojo savotišku „Dzień Polski" reportažu.

Turėdami visa tai galvoje, mes drįstame paklausti, ką reiškia sukelta audra dėl Vilniaus lietuvių sportininkų? Ar negalėtų šiek tiek išsamiau pasisakyti šios audros iniciatoriai, nes tada gal paaiškėtų, ar tai iš tikro būta nepaprastų gabumų reporterio, kuriam Kaune lygaus nėra, ar čia yra kas kita?

*) Minėtame straipsnyje cituojami beveik be klaidų ir lietuviški žodžiai, kuriuos neva pasakęs lietuvis studentas minėto straipsnio autoriui (ar gal autorei), kuris, matyti, moka lietuviškai.

Red.

Lietuvos ministerio pirmininko pranešimas

Lenkų telegramų agentūra PAT praneša, kad šiomis dienomis Lietuvos ministeris pirmininkas kun. Vl. Mironas turėjęs pasikalbėjimą su spaudos atstovais, kuriems pranešęs apie aktualius Lietuvos vidaus ir užsienio politikos reikalus.

Min. Pirmininkas pirmiausia palietęs Lietuvos Lenkijos santykius. Jis pažymėjo, kad per paskutinius 4 mėnesius Lietuva sudariusi su Lenkija visą eilę sutarčių, kuriomis pirmiausia išspręstas susisiekimo klausimas. Taip pat yra pradėtos ir prekybos derybos, kurios tuo tarpu yra atidėtos kai kuriems pagrindiniems klausimams išaiškinti.

Dėl Lietuvos santykių su Vatikanu, Min. Pirmininkas pareiškė, kad tuo tarpu nieko paujo neįvykę. Lietuvos vyriausybė įteikusi Apaštališkajam Sostui konkordato aiškinimo projektus, tačiau iki šiol atsakymo dar negavusi. Vidaus santykiuose su bažnytine vyriausybe įvykęs atoslūgis.

Dėl skleidžiamų žinių, kad Kauno ark. Skvireckas būsiąs pakeltas į kardinolus, Min. Pirmininkas pažymėjo, kad Lietuva tokį Šventojo Sosto žingsnį sutiktų su džiaugsmu, tačiau tai yra reikalas, kurį sprendžia tik Bažnyčios vyriausybė.

Min. Pirmininkas užbaigė pranešimu apie padėtį Klaipėdos krašte, pabrėždamas, kad ten po neseniai buvusių nemalonių įvykių taip pat jaučiamas atoslūgis.

Ką pasakė premjeras Mironas apie Vilniaus lietuvių padėtį, PAT nieko nepranešė.

Ankščiau Sovietai, dabar Japonai

Tolimuose Rytuose karas

„Aido" skaitytojus jau informavome, kad paskutiniu metu Sovietų Rusijos—Mandžūrijos pasienyje įvyksta dažni sargybų susišaudymai. Turimomis žiniomis, iki šiol sieną pereidavo Sovietų Rusijos pasienio sargybinių būriai, kurie keliose vietose užėmė ginčytinas teritorijas. Ryšium su tuo Japonijos vyriausybė ir jos žinioje esanti Mandžūrijos vyriausybė protestavo, reikalaudamos, kad Sovietų pasienio sargybos būriai kuo greičiau būtų išvesti. Tuo tarpu šiomis dienomis japonų ir mandžūriečių pasienio sargybų būriai peržengė sieną ir buvo užėmę Sovietų Rusijos pusėje kelis kaimus. Dėlto, kaip pranešama, įvyko kruvinų susišaudymų. kurių metų abiejose pusėse buvo užmuštų ir sužeistų. Po susišaudymo japonai su mandžūriečiais turėjo pasitraukti.

Paskutinės žinios praneša, kad po visos eilės susirėmimų prie Sovietų Rusijos—Mandžūrijos sienos, liepos 30 ir 31 dienomis įvyko dideli ir atkaklūs mūšiai tarp Sovietų Rusijos ir Japonijos bei Mandžūrijos kariuomenių. Mūšiuose buvo naudojama visų rūšių ginklai, netgi tankai ir lėktuvai.

Japonai praneša, kad mūšių metu Sovietų kariuomenė buvo išstumta iš Mandžūrijos, kur žuvo apie 200 Sovietų armijos kareivių. Be to, japonai paėmę 11 tankų.

Tuo tarpu Sovietų Rusijoje apie šiuos mūšius jokių oficialių pranešimų nepaskelbta.

Pasiuntinys Škirpa pas min. Beką

„Gazeta Polska" praneša, kad liepos 28 dieną Lietuvos pasiuntinys Varšuvoje min. K. Škirpa buvo atsilankęs pas užsienių reikalų ministerį Beką, kuris ta proga priėmė ir Lietuvos kariuomenės atstovą pulkininką Valušį.

Kauno dienraščiai praneša, kad liepos 29 dieną pulkininkas Valušis atvyko kelioms dienoms į Kauną.

Podraug pranešama, kad liepos 28 dieną pasiuntinys Škirpa buvo atsilankęs pas visuomenės globos ministerį Koscialkovskį.

Min. Bekas vėl užsienyje

Vykstant neseniai ministeriui Bekui į Rygą, lenkų spaudoje buvo pasirodžiusių žinių, kad Lenkijos užsienių politikos vairuotojas netrukus apsilankysiąs Norvegijoje.

Iš tikro liepos mėn. 30 d. Lenkijos užsienių reikalų ministeris Bekas, kelių asmenų lydimas, išvyko į Norvegiją, kur viešės kelias dienas.

Jungtinių Amerikos Valstybių ir Vatikano santykiai

Spaudoje pasirodė žinių kad netrukus tarp Jungtinių Amerikos Valstybių ir Vatikano būsią užmegsti diplomatiniai santykiai.

Diplomatiniai santykiai tarp Amerikos ir Vatikano buvo užmegsti 1848 metais, ir Amerikos pasiuntinybė prie popiežiaus buvo iki 1870 metų. Nuo to laiko santykiai buvo nutraukti ir tik dabar norima vėl užmegsti.

Po Ribentropo Videmanas

Galimas naujas trikampis

Savo metu pagarsėjo dabartinis Vokietijos užsienių reikalų ministeris Ribentropas, kaipo asmeniškas Hitlerio ambasadorius, kuris dažniausiai lankėsi Anglijoje, vesdamas su atsakingais anglų politikais įvairias derybas. Tada atrodė, kad Vokietijos ambasadorius Londone esąs tik oficialus Vokietijos ambasadorius, o visus politikos reikalus vedęs Ribentropas.

Dabar vėl kartojasi panaši istorija. Londone Vokietijos ambasadoriumi yra Dirksenas, o politines derybas su Anglijos vyriausybe veda Hitlerio adjutantas Videmanas, kuris neseniai savo vizitu Londone sukėlė visoje Europoje įvairiausių kalbų.

Šiomis dienomis vėl pasklido gandų, kad kapitonas Videmanas esąs išvykęs į Londoną ir kartu nuvežęs Anglijos premjerui Čemberlenui paties Hitlerio rašytą laišką. Kartu pasirodė spaudoje žinių, kad kapitonas Videmanas, vykdamas į Londoną, pakeliui buvo sustojęs Paryžiuje ir čia pasimatė su atsakingais Prancūzijos politikais.

Jei šios žinios pasitvirtins, tai galimas daiktas, kad netrukus sužinosime apie naują didelį trikampį, būtent: Berlynas — Paryžius — Londonas.

Uždaryta Lietuvos Tautinė Olimpijada

Pusę mėnesio užtrukusi Pirmoji Lietuvos Tautinė Olimpijada jau pasibaigė. Ji uždaryta liepos mėnesio 31 d. Pasibaigus paskutinėms sporto rungtynėms, buvo surengtas iškilmingas Olimpijados uždarymas. Uždarė ministeris pirmininkas kun. Vl Mironas, kuris ta proga pasakė pritaikintą kalbą.

Min. Pirmininkas pažymėjo Olimpijados didelį pasisekimą ir jos nepaprastą reikšmę Lietuvos sportui ir mūsų tautos vienybei.

Iš Kauno laikraščių matyti, kad Olimpijada, iš tikrųjų, davusi labai gražių vaisių. Įvairiose sporto šakose atsiekta visa eilė naujų Lietuvos rekordų, o kai kurie rekordai kuone sulyginti su tarptautinių sporto rungtynių rekordais.

Svarbiausias Olimpijados nuopelnas — viso pasaulio lietuvių sportininkų suartėjimas. Iš įvairių kraštų suvažiavę lietuviai sportininkai turėjo nepaprastos progos vieni kitus pažinti ir užmegsti tamprius tarpusavio ryšius.

Pagaliau Olimpijada parodė Lietuvos visuomenės didelį susidomėjimą sportu. Jos atidaryme ir atskirios varžybose dalyvavo labai daug žmonių. Toks domėjimasis yra svarbus akstinas jaunimui dar stropiau darbuotis sporto srityje. Iš to galima daryti išvada, kad Olimpijados tikslas — ugdyti lietuvišką atsparumą, vieningumą ir tėvynės meilę — yra atsiektas.

Kas naujo Čekoslovakijoje

Lordo Runcimano misija

Jau buvo rašyta, kad Čekoslovakijoje liepos mėn. pabaigoje buvo paskelbtas tautinių mažumų statutas. Tačiau po poros dienų statutą valdžia atšaukė ir tai davė progos įvairiems spėliojimams. Visų pirma manoma, kad Čekoslovakijos vyriausybė statutą atšaukė dėl neigiamo vokiečių nusistatymo.

Kada bus paskelbtas galutinis statutas, tuo tarpu nežinia. Pranešama tik, kad specialus Anglijos delegatas Runcimanas atvyks į Prahą ne vienas, bet su keliais žinovais, kurie vietoje susipažins su padėtimi.

Pažymėtina, kad šiuo metu laukiant Anglijos delegato, vokiečių ir ne vokiečių spauda varo smarkią kampaniją prieš Čekoslovakiją, visokius mažmožius išpūsdama į didelius įvykius, kurie neva parodo, kaip esą sunku tautinėms mažumoms Čekoslovakijoje.

Paskutinės žinios praneša, kad Čekoslovakijos premjeras artimiausiomis dienomis pradėsiąs tartis su vokiečių partijos vadais dėl tautinių mažumų statuto. Pasitarimuose dalyvaus ir lordas Runcimanas.

Slaptos vokiečių - prancūzų derybos

Prieš kelias savaites Prancūzijos ministeris pirmininkas Deladieras pasakė kalbą, kurioje tarp kitko pareiškė, kad dabartinės Vokietijos vadai iš tikro veda taikos politiką. Toksai Prancūzijos premjero pareiškimas vokiečių adresu buvo tai savotiška sensacija. Dabar beveik visi prancūzų dienraščiai praneša taip pat sensacingą žinią, kad vienas iš žymesniųjų Prancūzijos generolų Le Rond, kuris yra Vokietijos gyvenimo žinovas, neseniai buvo nuvykęs į Vokietiją. Būdamas Vokietijoje, generolas Le Rond lankėsi pas Hitlerį, su kuriuo aptarė svarbiausius abiejų valstybių santykių punktus.

Tačiau Paryžiaus dienraščiai nesuminėjo nei vieno pasitarimų punkto, pažymėdami tik, kad gen. Le Rond misija esanti labai svarbi ir kad reikia tikėtis abiejų valstybių santykių pagerėjimo.

Įdomu, kad tuo pačiu metu, kai ne tik prancūzų, bet ir kitų valstybių įtakingoje spaudoje pasirodė žinių apie vokiečių—prancūzų derybas, į Paryžių atvyko Bavarijos 1o-tojo pulko buvę kareiviai, iš viso 200 asmenų. Jie Paryžiuje buvo iškilmingai sutikti ir prie nežinomojo prancūzų kareivio kapo uždėjo vainiką.

Šiam atsilankymui prancūzų spauda priduoda tam tikros reikšmės, nes Didžiojo karo metu minėtame pulke tarnavo Hitleris, kaipo kapralis.

Rašo apie šį atsilankymą ir vokiečių spauda, kuri taip pat priduoda tam tikros reikšmės prancūzų-vokiečių susiartinimui.

Viešėjo amerikiečių choras „Pirmyn“

Mums, Vilniaus krašto lietuviams, yra mieli ir brangūs viso pasaulio lietuviai, o ypač tie, kurie yra sąmoningi, tautiškai susipratę, brangina savo kalbą, savo tautines vertybes, žino mūsų, Vilniaus krašto lietuvių, padėtį, supranta mūsų reikalus ir stengiasi mums padėti. O tokių lietuvių kituose kraštuose yra daug. Galima sakyti, nėra nė vienos pasaulyje valstybės, kur gyveną mūsų broliai tautiečiai nebūtų mums artimi, negyventų su mumis bendromis mintimis ir netrokštų darbuotis bendrai visos mūsų tautos gerovei. Ir tai yra suprantamas ir natūralus dalykas. Tauta, jei gyva ir sąmoninga, turi augti ir stiprėti visur. Jos vaikai, nenusikalsdami atskirų kraštų tvarkai ir papročiams, turi teisę pirmiausia branginti visa, kas yra sava, kas yra jiems artima, tautiška. Tokios teisės, rodos, dar nėra nustojusi nė viena pasaulio tauta, neišsižadėsime ir mes, viso pasaulio lietuviai. Kur mes būsime, kur gyvensime — visur mes jausimės esą lietuviai, kad ir nedidelės, bet kilnios ir garbingos tautos vaikai.

Tokios mintys mumyse labiausiai pasidaro ryškios tuomet, kai mes, Vilniaus krašto lietuviai, susitinkame su kitų kraštų lietuviais akis į akį, kai išgirstame vieni kitų lietuvišką kalbą ir pajuntame visų bendrai rūpimus reikalus.

Deja, iki šiol, dėl žinomų priežasčių, į Vilniaus kraštą maža teatvykdavo kitur gyvenančių lietuvių. Užsukdavo arba specialiai atvažiuodavo tik vienas kitas asmuo, dažniausiai tik savo svarbių reikalų verčiami; daugiausia atvažiuodavo iš Lietuvos Valstybės ir Šiaurinės Amerikos, bet ir tai dažniausiai tik atskiri asmens.

Dabar, tarp Lietuvos ir Lenkijos valstybių pradėjus veikti įvairioms susisiekimo priemonėms, ėmė važinėti į Vilniaus kraštą daugiau kitur gyvenančių lietuvių. Štai š. m. liepos 28 dieną į Vilnių buvo atvažiavę apie 40 Amerikos lietuvių. Tai buvo Amerikos lietuvių choras „Pirmyn“, kuris, ilgesnį laiką paviešėjęs ir pakoncertavęs Lietuvos Valstybėje, buvo sumanęs savo daina ir mus pradžiuginti. Deja, dėl ne nuo mūsų pareinančių priežasčių tai negalima buvo padaryti ir užuot su koncertu choras „Pirmyn“ buvo į Vilnių atvažiavęs tik paviešėti ir pagerbti Rasų kapinėse palaidotų mūsų tautos veikėjų atminimą.

Žinia apie choro „Pirmyn“ atvykimą Vilniaus lietuvių tarpe buvo sutikta su džiaugsmu. Kas galėjo, pasiryžo brangius brolius amerikiečius pasitikti ir pasveikinti.

Tos dienos rytą du Vilniaus lietuvių atstovai — inž. M. Kraužlys ir S. Urbonavičius - buvo nuvažiavę į Lentvaravą pasitikti atvykstančių svečių. Traukiniui atėjus Vilniaus stotin, čia jau laukė gausus Vilniaus lietuvių būrys, kuris brangius svečius ir brangias viešnias pasitiko šaukdamas valio ir įteikė daug gėlių. Tai buvo pirmas toks gausus ir įspūdingas Vilniaus ir Amerikos lietuvių susirinkimas Vilniaus geležinkelio stotyje. Ir vienų ir antrų akyse matėsi nuoširdus džiaugsmo jausmas. Vieni ir antri pasijuto tikrai esą vienos motinos—tautos vaikai...

Susipažinimas įvyko Vilniaus geležinkelio stoties pirmoje salėje, kur svečiai amerikiečiai papusryčiavo. Iš ten visi bendrai nuvykome pėsti į Rasų kapines. Ten choras „Pirmyn“ aplankė kai kurių žymių lietuvių kapus, o ant dr. J. Basanavičiaus kapo uždėjo didelį gyvų gėlių vainiką, su gedulo kaspinu, ant kurio buvo žodžiai: „Lietuvos atgimimo Tėvui Amerikos lietuvių choras „Pirmyn“. Atiduodamas savo pagarbą, choras sugiedojo dvi lietuviškas giesmes. Vilniečių vardu amerikiečius pasveikino kun. Pr. Bieliauskas. Jis dėkojo už atvykimą ir pagyrė, kad tautos, jos didvyrių ir lietuviškos dainos meilės vedini pasiryžo ir ištesėjo pamatyti Vilnių.

Iš Rasų kapinių amerikiečiai ir būrelis vilniečių aplankė „Aušros Vartus“, šv. Petro bažnyčią, pamatė uždarytų Tautinio Vilniaus Lietuvių Komiteto, Vilniaus „Ryto“ ir Lietuvių Mokslo Draugijos rūmus, buvo Vytauto Didžiojo gimnazijoje ir Gedimino pilies kalne. Gimnazijos salėje atminimui įspūdingai sudainavo tris lietuviškas liaudies dainas, o Gedimino kalne pasigerėjo gražiu Vilniaus miesto reginiu. Norėjo daugiau pamatyti Vilniaus įdomybių, bet nebuvo laiko, nes tą pačią dieną turėjo vėl grįžti Kaunan.

Nepaprastiems svečiams ir viešnioms pagerbti Bristolio restorane buvo suruošti pietūs. Čia prie bendro stalo, kai visų buvo jauki, pakili nuotaika, Vilniaus lietuvių vardu amerikiečius pasveikino ilgametis Vilniaus lietuvių chorų vedėjas A Krutulys ir žurnalistas R. Mackevičius. Amerikiečių vardu kalbėjo ju choro vedėjas Kazys Steponavičius.

Vakare 19 val. Vilniaus geležinkelio stotyje vėl buvo pilna žmonių. Tai buvo susirinkę Vilniaus lietuviai palydėti brangių svečių ir viešnių. Kad ir trumpai buvo bendrauta, tačiau tarp vienų ir antrų jau buvo užsimezgę nepaprastai nuoširdūs ryšiai. Sunku buvo skirtis, žinant, kad kažin ar teks kada nors vėl pasimatyti.

S. U.

Tautiški lietuvių šokiai Pirmoje Tautinėje Lietuvos Sporto Olimpijadoje.

Kaip veiks lietuvių ir latvių mokyklos

Šių metų kovo mėnesio pabaigoje Latvijos sostinėje Rygoje įvyko Lietuvos ir Latvijos valstybių švietimo ir užsienio reikalų ministerijų atstovų konferencija, kurioje aptarta visa eilė klausimų, susijusių su lietuvių mokyklų veikimu Latvijoje ir latvių mokyklų — Lietuvoje 1938-1939 mokslo metais. Kaip Rygos lietuvių laikraštis „Lietuvių Balsas“ rašo, svarbesnieji tos konferencijos nutarimai buvę tokie:

Visos lietuviškos mokyklos Latvijoje ir latviškos Lietuvoje, kokios buvo konferencijos metu, turės būti ir 1938-1939 mokslo metais. Be to, latvių 4 klasių mokykla Lietuvoje, Alkiškėje, būsianti paversta 6 klasių mokykla ir lietuvių mokykla Latvijoje, Neretoje, — į 6 klasių mokyklą.

Iki šiol į lietuviškas mokyklas Latvijoje ir latviškas Lietuvoje galėjo lankyti tik tų valsčių vaikai. Kitų valsčių vaikams buvo draudžiama mokytis toliau, negu savo valsčiaus ribose. Pagal šių metų susitarimą, lietuviškas mokyklas Latvijoje ir latviškas Lietuvoje gali lankyti ir kitų artimesnių valsčių vaikai, jei tų valsčių ribose nėra tos tautybės mokyklos.

Kad tolimesnių vietų vaikams lengviau būtų mokytis, prie 3 latviškų mokyklų Lietuvoje bus įsteigti bendrabučiai, jei juose norėtų gyventi nors 5 mokiniai.

Mišrių šeimų vaikai gali lankyti tas mokyklas, kurias parenka jų tėvai. Nesant tėvų, mokyklą parenka vaikų globėjai. Švietimo ir administracijos įstaigos mokyklos parinkimui nedaro jokios įtakos. Taip pat nereikalaujama ir jokių tautybės deklaracijų.

Svarbiausia susitarimo vieta yra toji, kur kalbama apie dėstomąją kalbą. Taigi pagal susitarimą Latvijos mokyklose dėstomoji kalba bus lietuvių kalba ir Lietuvos mokyklose — latvių kalba, jei mokykloje bus ne mažiau kaip 9 vaikai, kurių tėvai nori, kad jų vaikams būtų dėstoma (lietuviams Latvijoje ir latviams Lietuvoje) jų gimtoji kalba.

Suprantama, toms mokykloms reikalingi atitinkami mokytojai. Todėl susitarta, kad kokia bus mokyklos dėstomoji kalba, tokios tautybės turi būti ir mokytojas. Jei susidarytų mokytojų trukumas, Latvija nedarys kliūčių jose dirbti Lietuvos piliečiams ir Lietuva — Latvijos piliečiams. Mokytojai, įgiję mokytojo teises savo valstybėje, gali jomis naudotis ir antroje valstybėje. Dar svarbesnis yra tas pažymėjimas, kad mokyklos vedėjas būtinai turi būti tos tautybės, kurios tautybės yra mokykla: Latvijoje lietuviškų mokyklų lietuviai, Lietuvoje latviškų — latviai.

Gyveną Latvijoje lietuvių tautybės vaikai gali lankyti mokyklas Lietuvoje ir gyveną Lietuvoje latvių tautybės vaikai gali lankyti mokyklas Latvijoje. Šis nuoštatas taikomas prie pat pasienio gyvenantiems vaikams.

Pažymėtina, kad visos tos mokyklos Latvijoje ir Lietuvoje bus laikomos valstybės lėšomis. Be to, vienoje ir antroje pusėje dar galima steigti ir privatines mokyklas ir vaikų darželius. Naujas mokyklas steigiant prisilaikoma vietoje veikiančių švietimo valdžios nuostatų.

Vadovėliai, pripažinti tinkamais vienos kurios valstybės mokykloje, laikomi tinkamais ir antros valstybės tos pačios tautybės mokykloms.

Tai tokie yra svarbesnieji susitarimo dėsniai, kurie turės būti taikomi ir vienoje ir antroje pusėje 1938 — 1939 mokslo metais. Čia svarbu pažymėti, kad tokių lengvatų, kokias pažadėjo Latvijos vyriausybė lietuviams ir Lietuvos vyriausybė latviams, šiose valstybėse neturi jokia kita tautinė mažuma. Tai yra nepaprastai palankus susitarimas.

Pateikiant šį pluoštelį žinių, tenka tik džiaugtis, kad mūsų tautiečių vaikai Latvijoje ir šiemet nevaržomi galės laisvai mokytis savo gimtąja kalba savose lietuviškose mokyklose.

S.

Vokiečiai uždarinėja vienuolynus ir draudžia dėstyti tikybą

Vatikano organas „Osservatore Romano“ praneša, kad paskutiniu metu buvusioje Austrijoje pradėta uždarinėti katalikų vienuolynai, kurių rūmus konfiskuoja valdžia visuomenės reikalams. Neseniai Zalcburgo mieste buvo uždaryti kapucinų ir pranciškonų vienuolynai, iš kurių vienuoliams įsakyta tuojau išsikraustyti.

Kartu pranešama, kad visose prekybos mokyklose, kur iki šiol priverstinai buvo mokinama tikybos mokslas jis dabar panaikinamas.

X

Kartu pranešama, kad Austrijos vyskupai esą nusistatę ir toliau bendradarbiauti su hitlerininkais, neatsižvelgdami į tai, kad hitlerininkų nusistatymas katalikų atžvilgiu diena dienon darosi griežtesnis.

Vokietijos katalikų vyskupai buvo pasiūlę sušaukti bendrą vyskupų konferenciją, bet kardinolas Iniceris tam pasipriešino, ir dabar buvusios Austrijos vyskupai šaukia atskirą konferencija Zalcberge.

Apie tai kardinolas Iniceris esąs jau pranešęs Vokietijos vyriausybės vietininkui vienoje Biurkliui.

JUOZAS PAUKŠTELIS

4)

Dėdė Vilkelis

— Kiek?

— Jūs niekaip netikėsit. O gi ant karto visą aviną, kaip šluote sušluodavo.

— Ar pasiuto! — visi nustebome.

— Aš pats mačiau savo akimis... Vieną rudenį pas Baniulį talkoje karšėme linus. Vakare Baniulienė talkininkams išvirė visą aviną, „susmožijo“ ir, pakišusi po krosnies, kažkur išėjo. Tuo tarpu iš Linkuvos parvažiavo Baniulis. Žmogus visą dieną nevalgęs, išsitraukė iš po krosnies aviną ir sukatalijo, pasidažydamas su druska. Mat, mėsa buvo dar šviežia. Pareina Baniulienė, jai Baniulis ir sako:

„Ar girdi žmonyte, aš dar nesotus, duok man dar ką užkąsti“.

Baniulienė kyšt galvą po krosnies, gi žiūri, nebėra avienos.

„O Jezus Marijėle, kur gi ta aviena iš krosnies pražuvo!“

„Tai aš, žmonyt, ją suvalgiau, bet ar neturi dar kai ko?

„Ar tu iš galvos išėjai, ką aš tiems talkininkams dabar beduosiu!“ barėsi Baniulienė.

„Nesibark, širdele, mėsytė tokia minkšta, po šmotelį, po šmotelį ir nepamačiau, kaip ją suvalgiau. Kad rodos nedaug ir tebuvo“.

Net ir prieš pačią mirtį, vaikai, jis nenustojo daug valdyti... Kartą nuėjau aš jo aplankyti ir klausiu:

„Sveikas, dėde, ko guli, ar sergi?“

„Sergu, vaikeliuk, sergu“, atsako man Baniulis, „galvą gelia, nieko negaliu valgyt; vakar motina parnešė iš Linkuvos nupirkusi dešimtį svarų šviežios veršienos, tai man visai šiai dienai užteko. Tur būt jau mirsiu, vaikeliuk?“ Dabar jūs visi dešimties svarų mėsos nesuvalgytumėt per dieną.. Seniau Baniulis vienas ir mirdamas suvalgė. Ką čia ir kalbėti — senovės žmonės, tai ne jūs viščiukai.

Aha, vaikai, po šituo jovaru visą dieną išgulėjau nei gyvas, nei miręs.

Pamatęs, kad vyrai šaiposi vieni į kitus bežiūrėdami, Vilkelis atsistojo, pasipustė dalgį ir nuėjo piauti.

— — — — —

Tylus vakaras. Jau sutemo. Iš rytų pakilo tartum kubilo dugnas didelis, raudonas mėnuo. Dangus žvaigždėmis, kaip lietaus nulytas. Einu į rugių lauką po trąšas, žydinčias svėres pabraidyti. Mane palydi tik susisukęs mano šešėlis ir tyla. Einant pro vartus senas gluosnis tik sušniokštė ir nutiio.

Pakluonė. Prie kelio maža, sudubusi Vilkelio pirkelė. Ji žilomis samanomis apžėlusi, kaip paties Vilkelio barzda. Ji turi šešias dešimtis metų su viršum. Pastatyta iš nedidelės pirtelės. Pirkelė turi iš viso du langus. Po dviem dideliais gluosniais pasigūžusi šypsosi, žiūrėdama į platų mėnesio veidą.

Vakaras: „ooo-oooch!“ — atsiso ir užsimigo.

Ant kelio stovėjo dėdė Vilkelis ir žiūri į dangų.

— Labą vakarą, dėde!

Senis tyli.

— Ar pamatei ką, ar išgirdai?...

Tyli. Aš taip pat tyliu ir žiūriu kartu su juo į dangų.

— Pažiūrėk, vaikeli, į aną žvaigždę... — Rodo į pačią didžiąją žvaigždę.

— Žiūriu dėde, na ir kas?

— Ar nieko nepastebi?

— Nieko...

— Mat, vaike, jūs jauni ir nieko nepastebit.

Argi nežinai, kad toji žvaigždė dar net perniai tekėdavo iš tenai, iš kur ir saulė teka. Dabar ar matai?... Ji teka pačiuose pietuose, eina per mūsų galvas ir nusileis tiesiai šiaurės krašte.

— Nieko nepastebėjau, dėde...

— Aha! — atsiduso senis—sulauksim blogų metų — pavietrės, bado... Daug žmonių išmirs.

— Iš kur dėde žinai?

— Kaip nežinosi. Gi dabar saulė ims tekėti pačiuose pietuose, kaip toji žvaigždė. O jei eis per mūsų galvas, tad žmonėms reiks gyviems iškepti, žėmė ragu pavirs...

Nutilo. Vėl abudu stovime ir žiūrime į dangų.

— Ar tu gali suskaityti iš kelių žvaigždžių susideda sietynas.

— Suskaitau — iš septynių, dėde!

— Mat, keturių žvaigždžių jau nebėra. Seniau Sėtyne švietė vienolika didelių žvaigždžių... Vis vaikeli, tas rodo, kad bus blogi metai... Tas pats paukščių kelias, seniau buvo visiškai tiesus, o dabar žiūrėk, kaip jis susikreiveliojęs. Vadinas, rudenį ir paukščius Dievas klaidins, nebeduos jiems išlėkti į šiltuosius kraštus. Gink Dieve, pasiliktų tokia daugybė paukščių per žiemą, ir mums galas — sulestų po trupinėlį. Aha, vaikai, viskas keičiasi, viskas nebe taip kaip seniau... Bus blogai Žmonės Dievo nemyli... Aną kartą žiūriu — užaugę, dideli vyrai bažnyčioj juokiasi, su kepurėmis mušasi... Kaip ir tas Dievas nebepyks. Mes taip nedarėm.

Po Vilkelio pirkelės pamatų ėmė kažkas brazdėti. Senis ištempė ausis ir klausosi.

— Ar tu girdi?

— Girdžiu, kažkas bruzda.

— Ar žinai kas?... Žaltys...

— Nuu, dėde, ar gi dabar beyra žalčių.

— Cha cha, pas mane yra...

Tylime.

— Mano pirkelėj gyvena žaltys, kuris turi daugiau kaip šimtą metų. Kad matytum, vaike, jo ūsai daug stambesni ir daug žilesni, nekaip mano. Labai senas žaltys...

— Iš kur, dėde, gavai...

— Iš kur daugiau gausi, mano tėvai jį man paliko... Ir žinai, vaike, aš dar ilgai gyvensiu, dar atsibos jums laukti mano mirties. Aš gyvensiu tol, kol ir mano žaltys gyvens. Taip jau Dievo likta.. Oi gudrus žaltys. Kai aš buvau dar negimęs, mano tėvas nesamdydavo piemens žąsiukams ganyti. Būdavo paliepia žalčiui, žaltys ir gena žąsis į pūdymus. Piktas būdavo. Jei tik kuris žąsiukas neklauso, žaltys tuoj knept į koją, žąsiukas ir bėga rėkdamas šalin. Patį senį žąsiną žaltys priveikdavo. Kad tik jį būdavo užpykdavo, žiūrėk, tuoj strikt žąsiniui ant nugaros, apsivynioja apie kaklą ir smaugia... Be galo gudrus žaltys. Paaugęs aš nuo jo ir perėmiau ganyt žąsis... Oi tu Dieve mano, gi aš ir užaugau su žalčių pulku.

(B. d.)

Choro „Pirmyn“ istorija

Amerikos lietuvių choro „Pirmyn“ atsilankymo Vilniuje proga, susipažinkime su jo istorija ir jo nuveiktais darbais.

Choras „Pirmyn“ yra suorganizuotas prieš 30 metų. Jo pirmas organizatorius buvo mums, Vilniaus krašto lietuviams, gerai žinomas kompozitorius ir lietuviškos dainos meno ugdytojas Mikas Petrauskas. Jis šį chorą organizavo tuomet, kai Amerikoje lietuviškų chorų dar beveik visai nebuvo. Prieš jo įsteigimą metais anksčiau buvo suorganizuotas „Birutės“ choras. Vadinasi, šiedu chorai Amerikos lietuvių chorų tarpe yra seniausi.

Dabar Amerikos lietuviai turi nemaža chorų. Tik vienoje Čikagoje ir jos apylinkėse yra 21 lietuvių choras. Iš jų 13 parapijinių ir 8 atskiri chorai: „Birutės“, „Pirmyn“, „Kanklių“, „Naujosios Gadynės“, „Aidas“, Lietuvių vyrų choras, Sasnausko vardo vargoninkų choras ir „Vyčių“ choras.

Šie chorai dažnai rengia lietuviškos dainos koncertus. Tuo būdu per dainą keliamas ir stiprinamas Amerikos lietuvių tautinis susipratimas ir didinama savo tautos ir savo tėvų žemės—Lietuvos meilė.

Choras „Pirmyn“ yra Čikagoje, bet retkarčiais jis išvyksta koncertuoti ir į kitas Amerikos lietuvių kolonijas. Jis Čikagoje surengia atskirus koncertus, dažnai dainuoja per radiją ir vaidina operas. Praėjusiais metais jis vaidino dvi lietuvių kalba operas: „Gražiąją Galateją“ ir „Kavalerija Rusticana“. Į pastarosios operos vaidinimą buvo susirinkę per 1.500 Čikagos lietuvių.

Paskutiniu laiku ypatingai svarbūs būna šio choro koncertai, kai jie transliuojami per radiją. Tuomet radijo bangos lietuviškos dainos garsus išnešioja po visą Ameriką, o kartais ir toliau. Pav., paskutinį jo koncertą, kurs buvo surengtas prieš išvažiuojant į Lietuva, transliavo net 12J Amerikos radijo stočių.

Vykdamas į Lietuvą, choras „Pirmyn“ kelyje (laive) buvo surengęs tris dainų koncertus. Jų klausėsi 1.200 keleivių. Laivo kapitonas paskui choro vedėjui K. Steponavičiui padėkojo atskiru laišku, pažymėdamas, kad tie koncertai suteikė keleiviams daug džiaugsmo ir davė progos susipažinti su skambiomis lietuvių dainomis.

Prieš porą metų choras „Pirmyn“ pasiskelbė Amerikos lietuvių spaudoje, kad, Lietuvai minint savo nepriklausomo gyvenimo 20 metų sukaktuves, jis vyksiąs ją aplankyti ir su savo koncertais dalyvauti jos iškilmėse. Po to choras ėmė važinėti po atskiras lietuvių kolonijas ir rengti koncertus, kurių pelną paskyrė savo kelionei į Lietuvą.

Choras „Pirmyn“ Lietuvos Valstybėn atvyko š. m. birželio mėnesio gale. Nuo to laiko iki šiol jis surengė keletą koncertų Kaune ir provincijoje. Be to, dainavo meno šventėje Šiauliuose, dainų šventėje Klaipėdoje ir Tautinės Olimpijados atidarymo metu. Paskutinį koncertą surengė Kauno radijofone liepos 29 d. Liepos 31 d. choras išvyko Anglijon, kur taip pat ketina savo gražiu dainavimu pradžiuginti tenykščius lietuvius. Iš Anglijos choras sugrįž į Ameriką.

Taigi amerikiečių lietuvių choras „Pirmyn“ bus atlikęs didelį darbą. Jis paliks malonų ir neišdildomą atminimą ne vien anos, bet ir šios pusės lietuviams. Tuo pačiu jis dar labiau sustiprins tarp Europos ir Amerikos lietuvių broliškus ryšius.

Jis.

LOJALUMO REIKALU

Kiekviena valstybė reikalauja iš savo piliečių lojalumo, neatsižvelgdama, kurios jie yra tautybės. Bet lojalumo reikalavimai taip pat privalo turėti savo ribas, ypač tose valstybėse, kurios laiko save demokratinėmis.

Ką reiškia lojalumas? Pirmoje eilėje reiškia piliečių paklusnumą arba subordinaciją valdžiai. Iš to jau seka visi kiti lojalumo požymiai. Piliečiai, pavyzdžiui, turi vykdyti visas valstybės uždedamas pareigas, turi laikytis įstatymų ir juos gerbti, turi mokėti mokesčius ir tarnauti kariuomenėje. Taip pat piliečiai neprivalo daryti nieko, kas kenktų valstybės interesams.

Toks yra maždaug bendras lojalumo apibrėžimas. Bet iš antros pusės ir valstybė yra įsipareigojusi konstitucija ir kitais įstatymais duoti piliečiams tam tikras teises, kuriomis jie gali laisvai, aišku, įstatymo numatytose ribose naudotis. Suprantama, kad tarp valstybės ir piliečių, o tiksliau tariant, tarp valdančiųjų ir valdomųjų gali būti reikiamas sutarimas tik tada, kai piliečiai yra lojalūs, o valdžia gerbia teises, suteiktas piliečiams. Priešingu atveju tarp vienų ir antrų negali būti gero sutarimo. Piliečių, plačių masių samprotavimai dažniausiai esti labai paprasti. Jeigu valdžia sąžiningai laikosi įstatymų ir leidžia piliečiams laisvai naudotis visomis teisėmis, įstatymų pripažintomis, tai piliečiai noriai yra lojalūs, jaučia moralinę pareigą gerbti įstatymus. Pagaliau, valstybės tikslas yra ugdyti visuomenėje, piliečiuose teisės pajautimą. Aiškus dalykas, kad teisės ir teisingumo pajautimas gali būti išugdytas tik tenai, kame valdžia, kaip svarbiausia įstatymų saugotoja, vaduojasi viešajame gyvenime dvejais pagrindiniais principais: *teisėtumu* ir *teisingumu.*

Daugelis lojalumą skirsto į veiklųjį ir pasyvųjį. Veiklusis lojalumas, kaip sako, turįs reikštis veikliu dalyvavimu viešame gyvenime, o pasyvusis reiškiąs tiktai dėsnį: vykdyti visas uždedamas pareigas ir nedaryti nieko, kas galėtų valstybei kenkti. Toks dvejopo lojalumo supratimas daug kur yra linksniuojamas, ypač kai kalbama apie tautinių mažumų lojalumą. Sakoma, kad negana esą būti lojaliais pasyviai, reikią esą rodyti ir veiklųjį lojalumą, vadinasi, reikią veikliai dalyvauti viešajame gyvenime. Bet ką gi, iš tikrųjų, reiškia veiklusis lojalumas? Visų pirma reikia pasakyti, kad veikliojo lojalumo sąvoka yra labai plati. Šios rūšies lojalumas apima ne vien tik dalyvavimą su vėliavomis valstybinėse eisenose. Tai yra tik maža dalelė vadinamojo veiklaus lojalumo. Juk, iš tikrųjų, veiklusis lojalumas reiškia dalyvavimą viešajame gyvenime platesne, netgi labai plačiąja prasme. Jis apima jau ir valdymo sritį, apima piliečių dalyvavimą valstybinėje ir savivaldybinėje administracijoje. Čia jau veiklusis lojalumas ribojasi su piliečių politinėmis teisėmis. Jeigu tačiau kai kuriose valstybėse ne visiems piliečiams leidžiama reikšti veiklųjį lojalumą platesne prasme, tai tuo pačiu paneigiama tai, ko iš piliečių reikalaujama.

Šis klausimas yra aktualus ypač tose valstybėse, kuriose yra nemaža tautinių mažumų, iš kurių reikalaujama tokio pačio veiklaus lojalumo, kaip ir viešpataujančios tautos. Tokio betgi lojalumo rodymas būtų tautinėms mažumoms suprantamas tiktai tuo atveju, jeigu tautinėms mažumoms būtų leidžiama reikšti veiklųjį lojalumą ir platesne prasme, kaip aukščiau buvo nusakyta, kitaip viskas atrodo labai nenuosekliai. Antra vertus, kiekvienai valstybei pasyvusis piliečių lojalumas yra, rodos, daug svarbesnis už bet kokį kitą lojalumą, valstybei svarbiausia yra tai, kad piliečiai vykdytų visas valstybės uždedamas pareigas, kad laikytųsi įstatymų ir juos gerbtų ir kad nedarytų nieko, kas kenktų valstybės interesams. Vaduojantis teisėtumo dėsniais, net ir šiuo atveju, kai reiškiamas tik pasyvus lojalumas, tautinės mažumos turi turėti nors pagrindines piliečių teises.

A. P.

KORESPONDENCIJOS

Dieveniškės, Ašmenos apskr. *Toliau ištremti lietuviai tremtiniai.* Nuo š. m. liepos mėn. 25 dienos, įsigaliojus naujai praplėstam valstybės saugumo įstatymui pasienio juoston pateko visas Vilniaus vaivadijos plotas, tuo pačiu ir visa Ašmenos apskritis. Anksčiau, pagal pirmąjį įstatymą, pasienio juosta Ašmenos apskrities nelietė. Tuomet Ašmenos apskr. galėjo persikelti ir gyventi iš pasienio juostos ištremti lietuviai inteligentai. Dieveniškių valsčiuje mūsų tremtiniai buvo radę gana jaukią prieglaudą, nes Dieveniškių valsčiuje gyventojų daugumą sudaro lietuviai, kurie į mūsų inteligentus žiūri palankiai ir, kai reikia, stengiasi jiems padėti.

Dabar, aukščiau pažymėtam įstatymui įsigaliojus, Dieveniškių valsčiaus policija įsakė visiems lietuviams tremtiniams iš Ašmenos apskrities ribų išsikelti kur kitur. Kai kurie mūsų tremtiniai policijos įsakymą jau išpildė. Šiomis dienomis iš Dieveniškių valsčiaus ir Vilniaus vaivadijos ribų išvažiavo šie tremtiniai, buvę lietuviškų mokyklų mokytojai ir skaityklų vedėjai: 1) Vytautas Borisevičius, 2) Kletas Peciulevičius, 3) Salomeja Baranauskaitė-Ulazienė 4) Pranas Barcys, 5) Kazys Duksa, 6) Vaclovas Biekša ir 7) Stasys Grigonis

Dar liko neišvažiavusios Monika Kildišytė-Juršienė ir Rozalija Kaukelytė-Žydelienė, nes dar nesą išspręsti jų prašymai, kuriuos per Ašmenos apskrities storastą yra nusiuntusios Viln.-Trakų apskr. storastai.

Be to, teko sužinoti, kad iš Ramaškonių kaimo (Lydos apskr.) panašiai išvažiavo tremtinys buvęs „Ryto“ mokytojas Petras Vaitulionis.

Šie tremtiniai turi šeimas. Kai kurių šeimos dar liko vietoje, kiti išsivežė su savimi. Kur jie dabar yra apsigyvenę, neteko sužinoti.

Ašmenietis.

Kazytiškės, Švenčionių valsč. *Taisoma bažnyčia* Vietos klebono kun. Bobino rūpesčiu dabar čia taisoma vietos bažnyčia. Surinktomis iš parapijiečių aukomis pernai buvo apdengtas stogas, o šiemet baltinamas bažnyčios vidus ir bus aptverti parapijos kapai. Tikimasi, kad bus atnaujinti ir altoriai. Kazytiškio parapijos žmonės tuo atžvilgiu yra susipratę, tokiam sumanymui gyvai pritaria.

Kazytiškio bažnytkaimy 1930 metais buvo įsteigtas Liet. Šv Kazim. d-jos skyrius, kurio nariais buvo visos apylinkės žmonės. Vėliau, 1936 metais, skyrius administracijos sprendimu uždarytas.

Kazytiškyje yra valstybinė pradžios mokykla. Joje praėjusiais mokslo metais buvo šiek tiek dėstoma ir lietuvių kalba (kaipo dalykas). Tik liūdna, kad ne visi lietuviai tėvai pasistengė, kad jų vaikai tuo pasinaudotų. Reikia tikėtis, kad kitais mokslo metais taip nebebus.

Bajoras.

Rodunė, Lydos apskr. *Lankėsi kauniečiai.* Š. m. liepos 21-24 dienomis Rodunės valsčiuje viešėjo du kauniečiai kalbininkai: Napalys Grigas ir Juozas Senkus. Turėdami atitinkamus leidimus, jie rinko ir tyrinėjo retesnius lietuvių kalbos žodžius, kurie pasitaiko vietos žmonių tarmėje. Buvo šiuose kaimuose: Kargauduose, Klaišiuose, Dubiniuose, Pelesoje, Pavalakėje ir Valdonuose. Šiose vietose kalbininkai stengėsi susidurti su senesniojo amžiaus lietuviais, lietuvėmis, kurie dar kalba paprasčiausia liaudies kalba.

Gerbiamiems kalbininkams būnant Pavalakėje, buvo atvažiavęs Rodunės policininkai Stasiakas ir Aboža, kurie kauniečius išlegitimavo ir išklausinėjo, kokiais tikslais jie čia atvažiavę.

Iš Valdonų gerb. svečiai nuvažiavo į Lydą aplankyti senovės Gedimino istorinę pilį.

Gailutis.

Vigonys, Lydos apskr. *Dėl mokesčių.* Vigonių kaime buvo lietuviška „Ryto“ draugijos skaitykla, kuri Lydos apskrities starostos sprendimu uždaryta prieš dvejus metus (1936 m. kovo 31d.) Neseniai atėjo iš valsčiaus valdybos įspėjimas (upomnienie) ir mokėjimo įsakymas (nakaz płatniczy), kad už namo naudojimą skaityklos reikalams būtų sumokėta mokesčių 50 auksinų. To namo savininkui mokesčių nesumokėjus, sekvestratorius užrašė jo karvę.

Ūkininkas.

Red pastaba. Čia mūsų gerb. korespondentas nepažymėjo, už kuriuos metus pareikalauta sumokėti mokesčiai. Kitą kartą prašytumėm parašyti aiškiau: kiek to namo savinkas gaudavo nuomos, kiek iš jo pareikalauta nuo tos nuomos mokesčių, už kurį laiką mokesčiai buvo sumokėti ir aiškiau nušviesti kitas aplinkybes, nes sunku tikėti, kad skaityklai neveikiant už jos patalpas būtų reikalaujama mokėti mokesčiai

Burbiškiai, Suvalkų apskr. *Negeistini reiškiniai.* Prieš keletą metų mūsų kaimas visoje Suvalkų apskrityje buvo vienas iš pavyzdingiausių. Džiugu buvo matyti, kai burbiškiečiai žengė plačiau kultūros vieškeliu. Burbiškietis tuomet maloniai būdavo sutinkamas kiekviename apylinkės kaime. Dabar jau kitaip. Burbiškių jaunimo tarpe jau atsirado tokių, kurie žemina ne vien savo, bet ir viso kaimo garbę.

Kodėl taip yra? Atsakymas vienas tėra. Burbiškių jaunimas, nebeturėdamas savo tarpe lietuvių inteligentų, liovėsi skaitęs knygas ir laikraščius ir, pamėgęs gerti degtinę, ėmė kelti muštynes. Dabar degtinė yra jo šventadienė duona. Galima sakyti, nėra nei vieno šventadienio, nei vienų vestuvių ar šokių vakarėlių, kur Burbiškių mušeikos nesukeltų muštynių.

Pav., liepos 20 d. du šio kaimo mušeikos (šį kartą jų pavardės dar neskelbiamos) buvo nusidanginę net už 7 klm., kur vestuvėse sumušė niekuo nekaltą vieną Klevų kaimo jaunuolį.

Prieš tokius mušeikas reikėtų pradėti griežtą kovą. Kol blaivūs, pavyzdingi žmonės į tokius negeistinus reiškinius žiūrės pro pirštus, be abejo, gero nebus. Tad visi varykime girtuoklius ir mušeikas iš savo tarpo!

Bukietis.

Lietuvių kalbos skiltis

Pusdalyviai ir padalyviai

Pusdalyviai ir padalyviai sakinyje dažniausiai eina aplinkybėmis.

Pusdalyviai išreiškia vidaus aplinkybę. Šioji aplinkybė sakinyje išeina iš paties veiksnio. Pav., to daikto ir *maldaudamas* iš jo *neišprašysi.* Čia tas pats veiksnys (tu) *maldaudamas neišprašysi.*

Padalyviai išreiškia išorės aplinkybę. Šioji aplinkybė sakinyje išeina ne iš veiksnio ir ne iš to pamatinio veiksmo. Pav., Jonui *rašant* Petras *skaitė. Kalbant* negalima *žiovauti.* Čia veiksmas *rašant* išeina ne iš veiksnio (Petro) ir *kalbant* ne iš veiksmo *(negalima) žiovauti.*

Dažniau pasitaikomos klaidos

Aš *einant* mišku pamačiau vilką. Aš *lyginant* tuos dalykus pastebėjau didelių skirtumų. Aš *važiuojant* namo buvau paklydęs. Žmogus *sapnuojant* pamato įvairių vaizdų. Mums *nemiegant* ir užmerktomis akimis pamatome daug vaizdų.

Šiuose sakiniuose vietoje padalyvių *einant, lyginant, važiuojant, sapnuojant, nemiegant* turėtų būti pusdalyviai *eidamas, lygindamas, važiuodamas, sapnuodamas,* (mes) *nemiegodami.*

Veikiamieji pusdalyviai

Rašydamas ar *skaitydamas* turi susikaupti. Jaunimas lauku *eidamas* dainavo. Versdamasis keletu amatų nė vieno gerai neatlieka. *Juokdamiesi* iš kitų, patys save apjuokė. Jis galėjo ir prieš *išvažiuodamas* tuos reikalus atlikti. Jis prieš *valgydamas* rankas nusiplauna.

Atliktojo laiko pusdalyviai. Jie, *būdami išalkę,* toliau eiti nebegalėjo. *Būdamas pavargęs,* ilgiau dainuoti nebegalėjo. Jis, *būdamas nutūkęs,* vos bepasivelka. Ji, būdama pasenėjusi, jau maža kam bepa tinka.

Neveikiamieji pusdalyviai

Jie yra padaromi iš neveikiamųjų dalyvių ir pusdalyvio *būdamas.*

a) *Būdamas* visų *baramas,* kartais ir ūpo nustoji. *Būdamas* daugelio *skaitomas,* negali mesti rašęs. Jis, būdamas daugelio ujamas, nebežino kur ir pasidėti.

b) Kraštas, *būdamas* tiek laiko *pavergtas,* negalėjo atsigauti. Jis, *būdamas* daug kartų *baustas,* pasidarė tam nebejautrus. Valstybė, būdama padalyta, nustojo pajėgumo.

c) Pats, *būdamas* už tai *bartinas,* negi kitus barsi. *Būdamas girtinas, pats nesigirk.*

Veikiamieji padalyviai

Esamasis laikas. a) Saulei *tekant* jis išėjo iš namų, o *leidžiantis* jau buvo namie. Jam *vežant* šieną pradėjo lietus lyti. Man *važiuojant* į svečius arklys pasibaidė.

b) Girdėjau vaikus *rėkiant,* gaidžius *giedant,* arklius *žvengiant.* Mačiau jį iš miesto *parvažiuojant.* Radau jį knygą *beskaitant.*

Čia padalyviai nėra aplinkybės žodžiai. Jie atstoja dalyvius. Todėl galima ir šitaip pasakyti: Girdėjau vaikus, gaidžius *rėkiančius,* arklius *žvengiančius.* Mačiau jį iš miesto *parvažiuojantį.* Radau jį knygą *beskai'antį.*

c) Darbą *dirbant* nereikia dairytis. *Rašant* reikia susikaupti. *Geriant* negalima juoktis.

d) Prieš *pradedant* rugius piauti reikia šienas suvežti. Prieš *valgant* reikia rankos nusiplauti. Šiandieną prieš lyjant lauke darbus apsidirbome.

Būtasis kartinis laikas. a) Šiandieną tik saulei *užtekėjus* Jonas išvažiavo į miestą. Lietui *palijus* pradėjo žolė augti. Rasai *nukritus* kratysime šieną.

b) Sakė tave, mergužėle, žiedelį *pametus.* Daug kas suprato jį tą raštą *parašius.* (Artojėliai) sakė mane *nulesus* kviečių dirvelę, sakė *pabaidžius* bėrus žirgelius.

c) Rugius *nupiovus* reikės ir vasarojas pradėti piauti. Ilgai *dirbus* reikia ir pasilsėti. Ilgai *stovėjus* norisi ir prisėsti. *Mylėjusis* sunku skirtis.

Būtasis dažn'nis laikas. Sako ji dažnai laiškus *rašydavus.* Girdėjau jį dažnai *sirgdavus.* Sako jį ten dažnai *vaikščiodavus.*

Būsimasis laikas. a) Sako ir tavo sūnų netrukus *sugrįšiant.* Vaikai, pajutę tėvus greit iš miesto *parvažiuosiant,* viską sutvarkė. Girdėjau Joną pinigų tėvams *atsiųsiant.*

b) Prieš *pradėsiant* rugius kulti reikia kiti darbai atlikti. Prieš *m'nsiant* linus reikia mynėjų pasirūpinti. Prieš *vešiant* šieną reikia ratai perkaustyti.

Neveikiamieji padalyviai

a) Sako ją *buvus susirgus.* Girdėjau jį *buvus pavargus.*

b) Sužinojau tave *buvus baramą* Sako ji *buvus nekenč'amą.*

c) Girdėjau jį *esant baustą, buvus baustą.* Sužinojau ją *esant* to dalyko *klaustą, buvus* to dalyko *klaustą.*

Pusdalyviai ir padalyviai praturtina mūsų kalbą, gerai vartojami gražina ir gyvina stilių. Jais galima trumpai ir aiškiai išreikšti mintis. Iš nurodytų pusdalyvių ir padalyvių kai kurie kalboje ir raštuose vartojami labai dažnai, kiti rečiau. Padaviau nemaža pavyzdžių todėl, kad dėl pusdalyvių ir padalyvių nežinojimo mūsų raštuose ir kalboje pasitaiko klaidų. Kai kas, norėdamas tų klaidų išvengti, pusdalyviu ir padalyvių beveik nevartoja. Būdamas netikras, save suvaržo, apsiriboja tik tais pasakymais, kuriuos geriau žino. Tai irgi negerai. Juk tuo būdu susinama mūsų kalba. Reikšdami savo mintis, turime jaustis visai laisvai.

Iš paduotų pavyzdžių matyti, kada pusdalyviai ir padalyviai yra vartojami.

St. Misiūnas.

VILNIAUS KRONIKA

Grįžta iš Olimpijados

Tenka sužinoti, kad Vilniaus lietuviai sportininkai, jų vadovai ir padėjėjai iš Tautinės Olimpijados Kaune sugrįžta šio mėnesio 8 dieną. Jau yra sugrįžę Vytauto Didžiojo gimnazijos direktorius M. Šikšnys, J. Budrevičiūtė ir mokyt. V. Martinkėnas.

Kaip jau buvo rašyta, Vilniaus lietuviai sportininkai, dalyvaudami Pirmoje Tautinėje Lietuvos Olimpijadoje, kai kuriose sporto šakose pasirodė esą gana stiprūs. Jie aktyviai dalyvavo sunkumų kilnojime, motociklų lenktynėse ir krepšinio bei tinklinio rungtynėse. Krepšinio rungtynių kad ir nelaimėjo, tačiau pasirodė už kai kurias anos pusės krepšininkų komandas žymiai pranašesni.

Vilniečiai sportininkai ryškiausiai pasirodė tinklinio rungtynėse. Kauno dienraštis „XX Amžius" rašo, kad liepos 27 d. vilniečiai dalyvavę finalinėse (galutinėse) tinklinio rungtynėse. Žaidę: Astašauskas, Juknevičius, Petruškevičius, Karaciejus, Skrodskis ir Večkys. Jie galutinėse rungtynėse rungėsi su Šiaulių jaunalietuviais ir Latvijos lietuviais ir vienus ir antrus nugalėjo santykiu 2 : 1. Laikraštis pažymi, kad vilniečiai parodę tikrai gražų žaidimą. Nebuvęs daužomas be reikalo nė vienas sviedinys.

Tuo būdu vilniečiai Olimpijados tinklinio rungtynėse bus lai mėję čempiono vardą.

Naujas Lietuvių Šv. Kazimiero Draugijos kuratorius

Gandai apie mūsų uždarytųjų draugijų valdiškųjų kuratorių pakeitimus pasitvirtina. Teko sužinoti, kad uždarytos ir dabar likvidavimo stadijoje esančios Vilniaus Lietuvių Labdarybės Draugijos kuratorius Julius Švedas jau esąs paskirtas Liet. šv. Kazimiero D-jos kuratoriumi ir jau perėmęs savo žinion visą jos turtą. Buvęs Liet. Šv. Kazimiero D-jos kuratorius ad. Vilianovskis paskirtas kuratoriumi Lietuvių Mokslo Draugijai, nes jos kuratorius adv. Venslavskis atsistatydinęs (kai kas sako esąs atstatytas).

Lietuvių Ligoninė netenka dviejų darbininkių

Kaip jau buvo rašyta, Vilniaus Miesto storastos sprendimu tremiama iš Lenkijos Valstybės ribų Vilniaus lietuvio gyventojo (Vilniuje gyvena nuo Didžiojo karo laikų) Juozo Bimbiro šeima. Jeigu ši šeima bus ištremta, Vilniaus Lietuvių Ligoninė neteks dviejų lietuvaičių darbininkių: buhalterės Katrės Bimbiraitės ir sanitarės Elenos Bimbiraitės, kurios yra tremiamojo Juozo Bimbiro dukterys.

Išėjo iš spaudos

Liepos mėn. paskutinėmis dienomis Vilniuje išėjo iš spaudos vienkartinis jaunimui skiriamas iliustruotas žurnalas „Jaunųjų Gairės". Jo redaktorius - leidėjas Vincas Umbrasas.

Taip pat išėjo iš spaudos mėnesinis kultūros žurnalas „Lietuviškas Baras" Nr. 7(25).

Min. Koscialkovskis lankėsi Vilniuje

Šiomis dienomis buvo atvykęs į Vilnių Lenkijos visuomenės globos ministeris M. Koscialkovskis, kuris čia susipažino su ligonių kasos statomais rūmais, kurių sąmata numatyta 1.500.000 auksinų.

Kur bus sudėti Didžiosios Lietuvos Kunigaikštijos dokumentai

Vietos lenkų spauda praneša, kad šiomis dienomis esą galutinai sutvarkyti dokumentai, liečią Didžiosios Lietuvos Kunigaikštijos ir Vilniaus istoriją. Visi dokumentai yra surinkti iš įvairių valstybinių archyvų ir sukrauti Vilniaus Universiteto ir Vrublevskių bibliotekose.

Drujos vienuolyno vedėjas apsigyveno Varšuvoje

„Aide" jau buvo minėta, kad iš Drujos, kuri yra pasienio ruože, turėjo išvykti keli vienuoliai kunigai ir keli klerikai. Neturėdamas teisės gyventi Drujoje, vienuolyno vedėjas kun. Hermanavičius kurį metą gyveno Vilniuje. Bet paskutiniu metu turėjo ir iš Vilniaus išvykti. Pranešama, kad kun. Hermanavičius apsigyveno Varšuvoje.

Iškraustyti iš gyvenamųjų butų

Vilniuje namų savininkai ne visi yra patenkinti butų nuomotojais, nes maža tėra tokių nuomotojų, kurie reguliariai gali moketi nuomą. Dėl to dažnai turi bylinėtis ir nuomotojus iškraustyti priverstiniu būdu.

Š. m. liepos mėnesį Vilniuje priverstiniu būdu buvo iškraustyta 60 šeimų. Kaip vietos lenkų spauda pastebi, tai yra beveik visos vargšų šeimos, kurios visai negalėjo mokėti už butus nuomos.

Redakcijos atsakymai

Lapočiui. Jeigu jūsų kaime gyvenąs studentas tokių įvykių nematė ir korespondencijų neparašo, tai laikraštis negi gali jį priversti, kad jis pasitaisytų. Patartumėm pačiam to darbo pasiimti. Nors sakaisi nemokytas esąs, bet iš laiško matyti, kad tą studentą jau galėtum pavaduoti. Laukiame.

Lakštutei. Kad jūsų kaime merginos mėgina sportuotis, už tai reikėtų jas tik pagirti. Todėl nepaisykite jokių pašiepimų ir varykite savo darbą toliau.

Juodžiui. Jūsų pavardės priverstiniu būdu pakeisti negalėtų. Pažiūrėkite į savo tėvų metrikų knygas.

Ivoškai Grigui. Tamstos reikalas yra gana painus, bet, jei tamsta iš tikro nustojai sveikatos ten, kur esi buvęs, tai dabar kreipkis pas rimtą daktarą. Geriausiai būtų kur • nors pabūti žinomoje ligoninėje, iš kurios gavęs tam, tikrą liudymą su daktaro parašu, galėtum kreiptis teisman, reikalaudamas atlyginimo.

V. P-džiui. Už pastabas dėkojame. Iš dalies turite tiesos. Dėl kitų klausimų, kurie, jūsų nuomone, nėra mūsų spaudoje keliami, prašytumėm nurodyti konkrečiai ir pačiam iškelti ir pasvarstyti. Įdėtumėm. Apie pavardžių keitimą taip pat prašytumėm aiškių tikrų faktų, ir nurodyti žmonių tikras gyvoje kalboje ir gimimo metrikuose bei asmens dokumentuose vartojamas pavardes.

Lopučiui. Bendro pobūdžio dalykai. Todėl jie galės būti įdėti vėliau. Šį kartą pasinaudosime tik ta korespondencija, kurią atsiuntėte per rankas.

Pušelei. Mergaičių sporto reikalu jau buvo rašyta. Pamėginkite jas paveikti gyvu žodžiu.

Dainiui. Savo kaime ir savo laukuose gali laisvai dainuoti kiekvienas lietuvis, kiekviena lietuvė. Apie tuos trukdymus prašome parašyti plačiau ir aiškiau.

Koresp. Šį kartą negalėsime įdėti. Bet prašome mėginti toliau, nes, matyti, esi pastabus ir rašai neblogai. Lauksime.

OLIMPIJADOS RUNGTYNIŲ VAISIAI

Pirmajai Lietuvos Tautinei Olimpijadai pasibaigus, čia dedame iš Kauno dienraščio „Mūsų Laikraščio" Olimpijados rungtynių svarbesnius davinius.

Lengvosios atletikos varžybų pasiekos tokios: *200 metrų bėgimą vyrams* laimėjo Bakūnas (Šaulių S-ga), nubėgo per 22,6 sek. *10 kilometrų* bėgimą laimėjo Vietrinas, kuris ilgą dešimties kilometrų distanciją prabėgo per 33 minutes ir 14,5 sekundžių (Ar per tokį laiką su arkliu nuvažiuotumėte 10 kilometrų?). Šio bėgimo nugalėtojui auksinis laikrodis atiteko Vietrinui. Bėgimą *400 m su kliūtimis* laimėjo Amerikos lietuvis Prokopas, nubėgęs per 59,5 sek. *Estafetinį bėgimą 4 × 100* laimėjo Šaulių S-gos komanda, nubėgusi per 44,5 sek. *Švedų estafetę 400 + 300 + 200 + 100* laimėjo Amerikos lietuviai, kurie vieno kilometro nuotolį nubėgo per 2:00,4 min. *Olimpinę estafetę 800 + 400 + 200 + 200* laimėjo Amerikos lietuviai, perbėgę per tris minutės ir 42,8 sekundes. *Šokimą su kartimi* laimėjo Vabalas (Šaulių S-ga), kuris su kartimi peršoko 3 metrus ir 60 centimetrų. *Trišokį* laimėjo Gontis (Šaulių S-ga), nušokęs 13 mtr. ir 58 cm. *Diską* toliausiai numetė Amerikos lietuvis Bernotas - 40 su puse metrų. *Rutulio stūmimą* laimėjo Amerikos lietuvis Beinoris, nustūmęs rutulį 14,03 m. *Moterų grupėje* daugiausiai pirmų vietų laimėjo Šepaitienė. Ji laimėjo pirmas vietas 100 m, 200 m, 400 m bėgimuose ir šokime į tolį. Į tolį Šepaitienė nušoko 5 metrus ir 31 cm. *80 m su kliūtimis* pirmoji perbėgo Amerikos lietuvė Bložytė, o *šokimą į aukštį* laimėjo iš Tauragės Lienčikaitė, peršokusi 1,40 m. Rutulio stūmimą laimėjo Vitartaitė, nustūmusi rutulį 11,40 m. Visi pirmųjų vietų laimėtojai buvo apdovanoti aukso medaliais, antrųjų vietų laimėtojai gavo sidabro medalius ir trečiųjų — bronzos medalius.

Bokso nugalėtojai

Olimpijados metu buvo ir bokso rungtynės, dalyvaujant per 40 boksininkų. *Musės svorio* laimėtoju tapo Žemaitis (Kipras), *Gaidžio svorio* laimėtoju tapo Vaicekauskas (Kipras), *plunksnos svorio* nugalėtoju liko Šiušelis (Atletas), *lengvo svorio* nugalėtoju liko Marčiulionis (750). Tai keturi lengviej svoriai. Toliau 4 sunkieji svoriai. *Pusvidutinio svorio* nugalėtoju tapo Martinaitis (Amerikos lietuvis), *vidutinio svorio* nugalėtojas Nojūnas (Amerik. liet.), *pussunkio svorio* nugalėtoju liko Bagdonavičius.

Sunkumų kilnojimas

Lietuviai petingi vyrai, todėl Lietuvos sunkumų kilnotojai pakelia daug. Sunkumų kilnojime geležines štangas reikia iškelti tiek aukštumo, kad rankos būtų visiškai ištiestos aukštyn. Yra 3 kilnojimo veiksmai; stūmimas, rovimas ir spaudimas. Visais trimis veiksmais *musės svorio* Vilčinskas iškėlė 265,25 kg, *lengvo svorio* Bertulaitis iškėlė 262,5 kg, *vidutinio sv.* Balčius iškėlė 297,5 kg, *Pussunkio sv.* Penčyla iškėlė 282,5 kg ir *sunkaus svorio* Platkauskas iškėlė 325 kilogramus.

Vandens sportas

Vandens sporto varžybose įvyko Kūno Kultūros Rūmų baseine, įrengtame prie Nemuno salos. Čia vėl pasiekta visa eilė naujų Lietuvos rekordų. Aukso medalių laimėtojai: *1.500 m plaukimą laisvu stilium laimėjo* Amerikos lietuvis Mačionis, nuplaukęs per 24:23,9 min. *100 m laisvu stilium moterims* laimėjo Knitaitytė, nuplaukusi per 1:39,6 min. *100 m nugara moterims* laimėjo Šaviraitė nuplaukusi per 1:51,7 min. *200 m. vyrams krūtine* pirmą vietą laimėjo Amerikos lietuvis Bikinas, nuplaukęs per 3:10,6 min. *400 m. laisvu stiliumi vyrams* laimėjo Mačionis (Amerikos lietuvis), nuplaukęs per 5:53,2 min. *200 m. moterims krūtine* pirmoji atplaukė Šaviraitė — 3 47,9 min. *100 m. nugara vyrams* laimėjo Bikinas (Amerikos lietuvis), nuplaukęs per 1:24,8 min. *100 m. laisvu stiliumi vyrams* pirmą vietą laimėjo Amerikos lietuvis Mačionis, nuplaukęs per 1:06,0 min. *Estafetę moterims 1 × 100* laimėjo Š KJK komanda, o *estafetę vyrams 4 × 200 m.* laimėjo Amerikos lietuviai. Figūriniuose šuoliuose į vandenį iš 5 m. aukščio pirmą vietą gavo Astrauskas. Paskutinis vandens sporto dalykas buvo vandensvydžio rungtynės tarp Amerikos lietuvių ir ŠKJK. Laimėjo Amerikos lietuviai 4:2 (3:1).

Italai pamėgdžioja vokiečius

Paskutiniu metu Italijos žydų padėtis žymiai pablogėjo. Visuose italų laikraščiuose plačiai rašoma apie žydų kenksmingumą italų kultūros gyvenime. Kartu italai imasi vis griežtesnių priemonių prieš žydus.

Jau buvo rašyta, kad iš visų viešųjų bibliotekų žydų ir žydų kilmės rašytojų veikalai buvo pašalinti. Dabar vėl pranešama, kad iš Italijos išsiųsti du žydų kilmės žurnalistai, kurie buvo kelių Amerikos ir Anglijos dienraščių korespondentais.

Sunkėjant žydų padėčiai Italijoje, Europos žydų spauda nurodo, kad tai esanti hitlerininkų metodės kovoje su žydais. Nuo hitlerininkų pasimokė vengrai, išleisdami tam tikrus priešžydiškus įstatymus, o dabar rengiamas didelis smūgis ir Italijos žydams.

×

Tuo pačiu metu, kai Italijos fašistų spauda pradėjo įrodinėti rasizmo reikalą Italijoje, popiežius Pijus XI savo vasarnamyje, priėmęs vienos seminarijos klierikus, pasakė jiems kalbą, kurioje griežtai pasmerkė rasizmą, pareikšdamas, kad pasaulyje yra tik viena rasė — žmonių giminė.

Toksai viešas popiežiaus pareiškimas padarė didelį įspūdį ne tik Italijoje, bet ir visoje Europoje, kurios spauda plačiai komentuoja Katalikų Bažnyčios galvos žodžius.

Tuojau po popiežiaus pareiškimo išsitarė tuo pačiu klausimu Musolinis, pažymėdamas, kad rasizmo klausimas Italijoje bus sprendžiamas taip, kaip bus naudingiau italams.

Visi italų laikraščiai, padavę popiežiaus Pijaus XI ir Musolinio kalbas, nepridėjo jokių savo pastabų.

Užtat vokiečių spauda griežtai pasisakė prieš popiežiaus pažiūras rasizmo klausimu, o vyriausias hitlerininkų partijos dienraštis „Angriff" pranešė, kad nutrukus įdėsiąs visą eilę straipsnių apie Katalikų Akcijos veiklą.

KARAS ISPANIJOJE

Nieko naujo

Ispanijos sukilėlių štabas praneša, kad šiomis dienomis Estramaduros fronte sukilėliams pavyko užimti vieną kalną ir kelis aplinkinius kaimus.

Tame pačiame komunikate pranešama, kad kituose frontuose per paskutines kelias dienas nieko ypatingo neįvyko. Tik prie Ebros upės vyko dideli ir atkaklūs mūšiai, nes šioje vietoje pradėjo pulti vyriausybininkai.

Sukilėlių štabas praneša, kad vyriausybininkų visus puolimus jie sulaikę.

KARAS KINIJOJE

Hankou miestas jau iškraustytas

Kadangi japonai, nors ir pamažu, artinasi prie Kinijos laikinosios sostinės Hankou, Čankeišeku įsakymu, šis miestas jau nuo seniau yra evakuojamas. Visos vyriausybės įstaigos perkeltos į Čunkingo miestą, kur ir bus laikinai Kinijos sostinė. Taip pat gyventojams, kurie nedalyvauja karo kyta išsikraustyti iš miesto gyventojams, kurie nedalyvauja kare. Tuo būdu Hankou mieste liko tik kariuomenė, kuri ruošiasi gintį miestą nuo japonų.

ĮVAIRUMAI

Nelaimių muziejus

Tokio muziejaus įkūrėja yra anglė Galcot. 1922 m. ji neteko vyro, palikusio jai gana stambų turtą. Netrukus po vyro mirties ji, sužinojusi apie staigią mirtį savo brolio, gyvenusio Indijoje, kurį nužudė vietos fanatikas. Jis buvo nužudytas tuo lanku, kai valė sesers padovanotą jam filtrą. Nelaiminga moteris, iš karto netekusi savo artimųjų žmonių, psichiškai susirgo ir įsikalė sau mintį, kad visi jos daiktai kitiems atnešą nelaimės. Ši mintis parėjo į maniją, ir ji pradėjo supirkinėti visus daiktus, kurie turėjo kokį nors ryšį su baisiais įvykiais. Jai nerūpėjo tokių daiktų kolekcija; ji tik norėjo surinkti į krūvą visus daiktus, nešančius žmonėms nelaimes. Tam reikalui ji paskyrė vyro paliktą jai turtą.

Iš laikraščių kronikų ji sužinodavo apie įvykusias nelaimes ir stengdavosi surasti, savo muziejui eksponatų. Per 15 metų surinko 2.300 daiktų, turinčių ryšio su įvykusiomis nelaimėmis. Josios vila nuo pastogės iki rūsio buvo kimšte prikimšta tokio rinkinio: sudužusių automobilių dalys, nuodų stiklinės, plunksnos, kuriomis savižudžiai rašydavo paskutiniuosius, žodžius pakaruoklių virvės, įvairių rūšių pistaletai ir t. t. Čia buvo ir pirštinės, kurias besimaudama kažkokia moteris buvo automobilio pervažiuota, ir laikrodėlis, kuris sustojo lygiai tą minutę, kada jo savininkas mirė ir peiliukas, kuriuo, gyvenimu nusivylęs vyras, persipiovęs rankų gyslas.

Pagaliau keistuolė Galcot tokiems pirkiniams išaikvojo visus vyro paliktus pinigus ir atsidūrė skurde. Atsirado žmonių, norinčių tuos daiktus atpirkti, tačiau Galcot jokiu būdu nenorėjo parduoti, tvirtindama, kad tokie daiktai neturi išvysti dienos šviesos, nes jie atneš naujų nelaimių. Tik po ilgų derybų amerikiečiui Goldsonui pavyko ją prikalbėti ir keistąjį muziejų nupirkti už 12 tūkstančių svarų su sąlyga, kad nė vienas tų daiktų nebus niekam parduotas nei dovanotas. Tačiau našlę tikrai persekiojo piktas likimas: muziejų pardavusi ji staiga mirė.

Naujasai muziejaus savininkas daug rūpesčio turėjo pergabenti tiems daiktams į Ameriką. Mat, visi jūrininkai yra nepaprastai prietaringi, ir tokių daiktų nė vienas laivas nenorėjo gabenti. Pagaliau ma žo laivo „Miss Mary" kapitonas sutiko pervežti „pavojingą prekę". Su laivo įgula uoste buvo atsisveikinama, kaip su mirti pasmerktaisiais, nes visi buvo įsitikinę, kad su tokiu krovinių „Miss Mary" Amerikos krantų nepasieks.

Tačiau apsirikta: kelionė pavyko.

„AIDO" REDAKCIJA ir ADMINISTRACIJA: Wilno, ul. Dąbrowskiego 5 — 1. Administracija priima nuo 9 iki 13 val.

REDAKCIJA gaunamus straipsnius ir korespondencijas taiso ir trumpina savo nuožiūra. Nespausdintų korespondencijų ir smulkesnių straipsnių redakcija nesaugo. Rankraščių savo lėšomis negrąžina.

PRENUMERATA: Metams — 3 auks. Užsienyje — 2 doleriai. Atskiro numerio kaina 10 skatikų. Skelbimų kaina: tik ketvirtame puslapy 20 skatikų už eilutę.